Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

А. Г. ГРИГОРЯНС

ШИНОСОӢ БО МУҲИТИ ЗИСТ

Китоби дарсӣ барои донишомӯзони синфҳои 1-уми мактабҳои таълими миёнаи умумӣ

Нашри 12-уми такмилёфта

Вазорати таълими халқи Республикаи Ўзбекистон тасдиқ намудааст

Хонаи эҷодии табъу нашри ба номи Чўлпон
Тошканд – 2015

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

УЎК: 504.06=222.8(075)
КБК 20.1(5Тож)я71
Г68

Муҳаррири масъул: **Акбар Бахромов**

М у қ а р р и з о н:

Нусрат Алимқулов –
дотсенти ДДПТ, номзади илмҳои география;
Назира Ахмедова –
мудири шўъбаи «Таълими ибтидоӣ»-и Маркази таълими республика;

Мавзуна Жалилова –
омўзгори синфҳои ибтидоии мактаби рақами 18-уми шаҳри Олмалиқ.

Аломатҳои шартӣ:

— саволҳо;

— иловаи мултимедиягӣ;

— охири дарс.

Григорянс, А. Г.
Г68 Шиносоӣ бо муҳити зист: Китоби дарсӣ барои донишомўзони синфҳои 1-уми мактабҳои таълими миёнаи умумӣ. /А.Г. Григорянс – Нашри 12-уми такмилёфта. – Т.: ХЭТН ба номи Чўлпон, 2015. – 56 саҳ.
ISBN 978-9943-05-734-0

Тамоми ҳуқуқҳо доир ба нашри мазкур зери ҳимоя буда, мансуб ба Хонаи эҷодии табъу нашри ба номи Чўлпон аст. Бидуни иҷозати нашриёт қисман ё пурра нусхабардорӣ кардани матн ва суратҳои китоб манъ аст.

УЎК: 504.06=222.8(075)
КБК 20.1(5Тож)я71

«Аз ҳисоби маблағҳои Бунёди мақсадноки китоби республика чоп шудааст».

ISBN 978-9943-05-734-0

© ХЭТН ба номи Чўлпон, соли 2014
© ХЭТН ба номи Чўлпон, соли 2015

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МАН ВА МУҲИТИ ЗИСТ

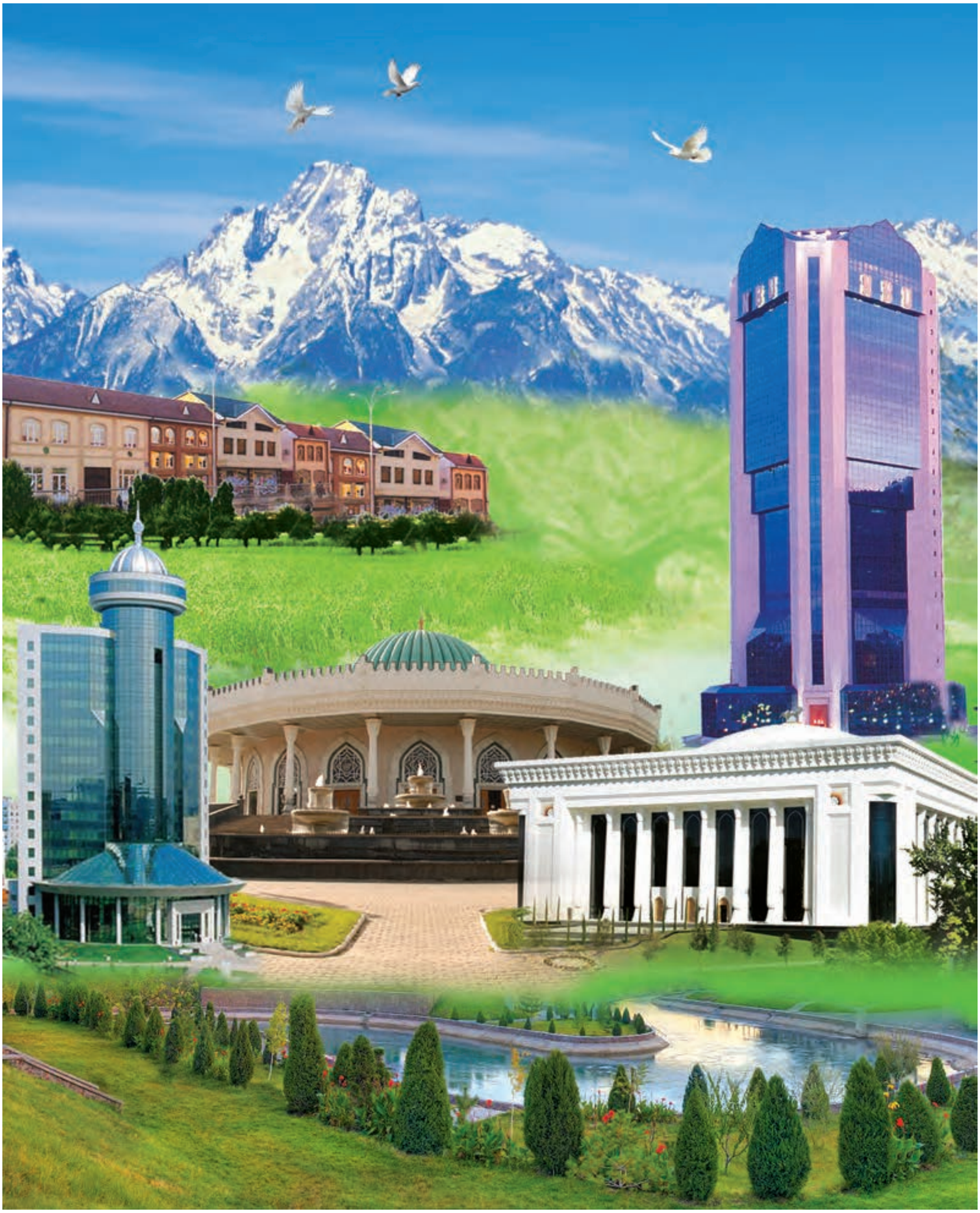

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МАКТАБИ МО

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

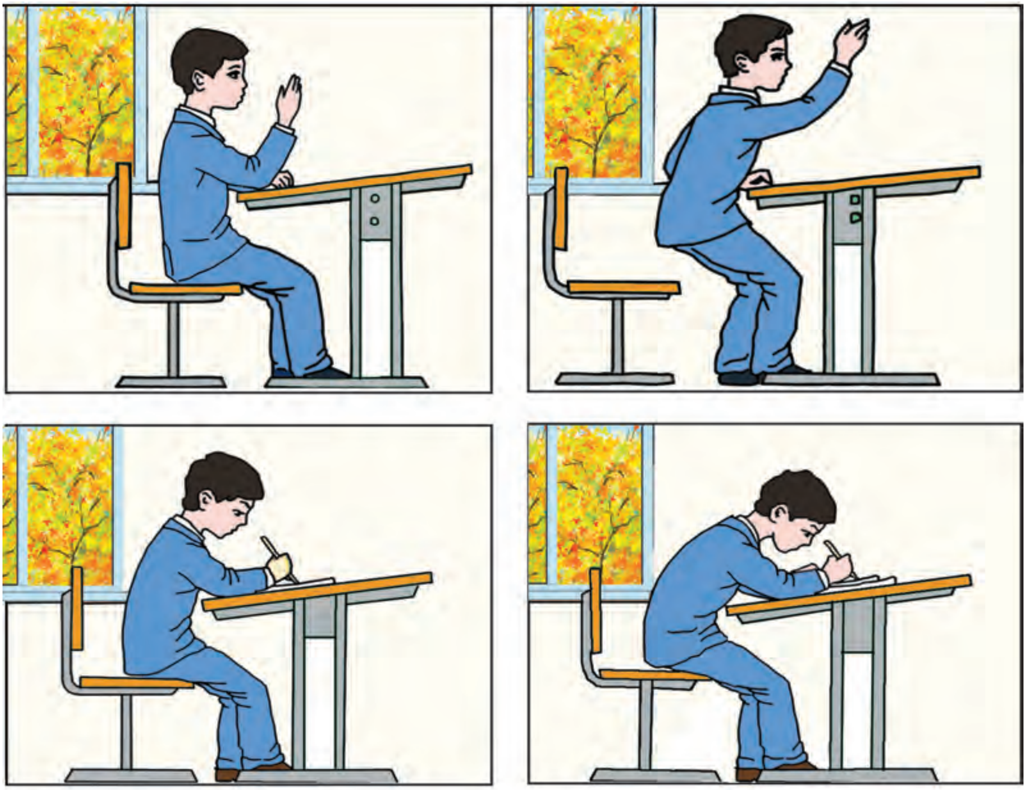

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МАҲАЛЛАИ МО

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҚОИДАҲОИ РОҲГАРДӢ ДАР КӮЧА

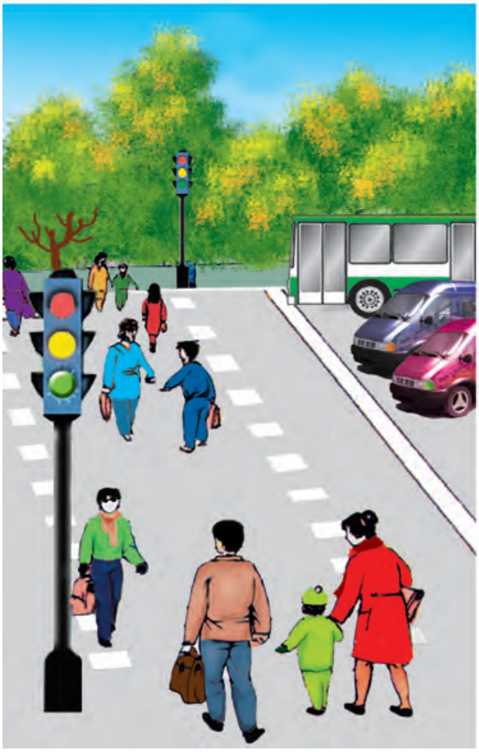

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТАРТИБИ РЎЗИ ДОНИШОМЎЗ

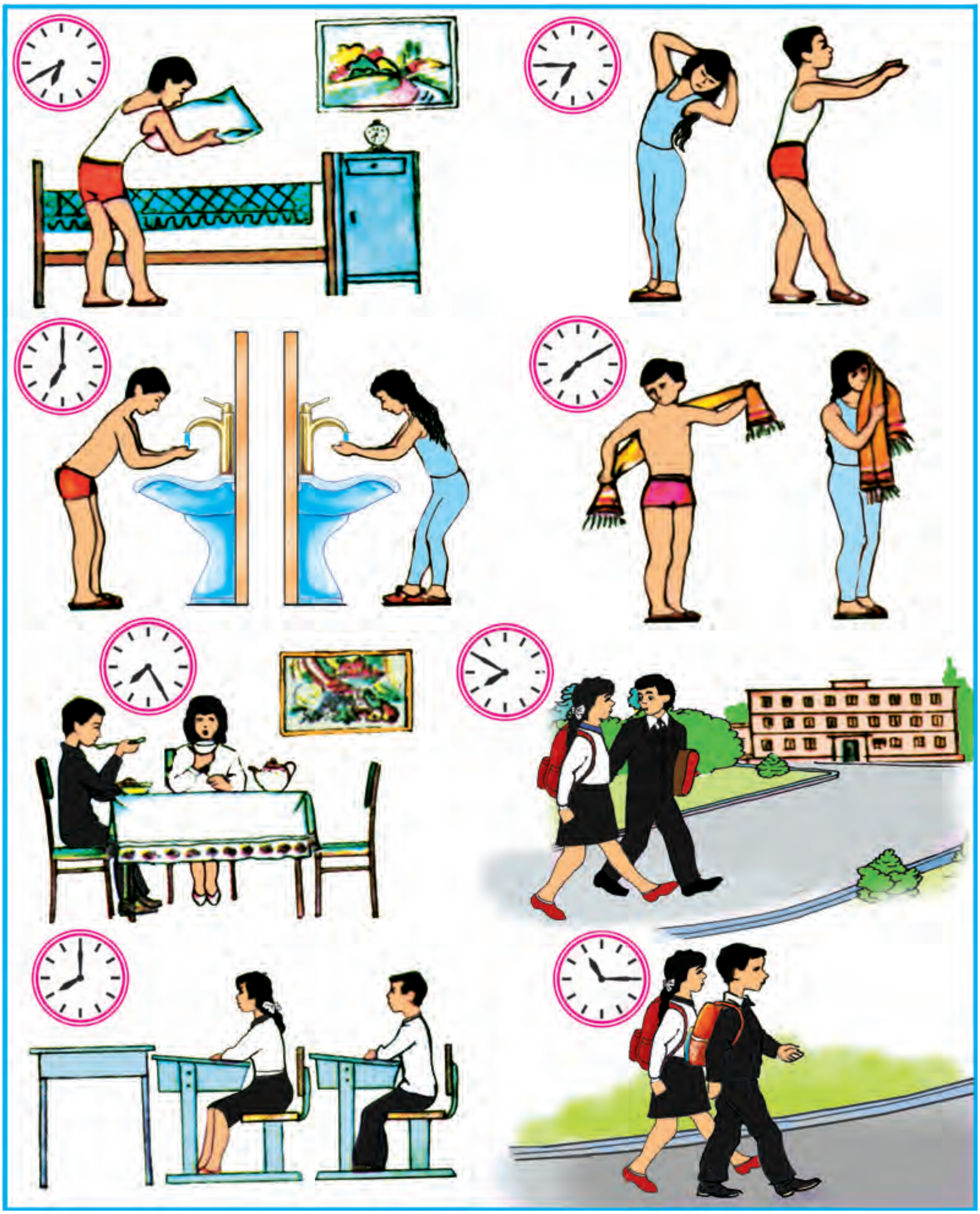

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ГИГИЕНАИ ШАХСӢ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ОФТОБ

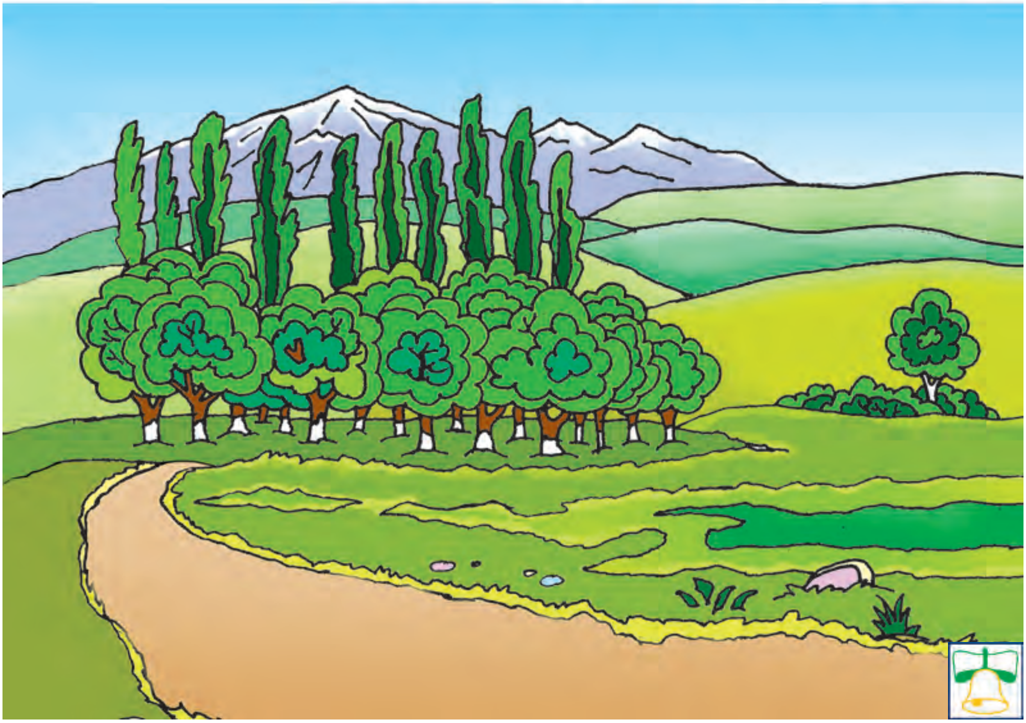

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ФАСЛҲОИ СОЛ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҲАЁТИ РАСТАНИҲО ДАР ТИРАМОҲ

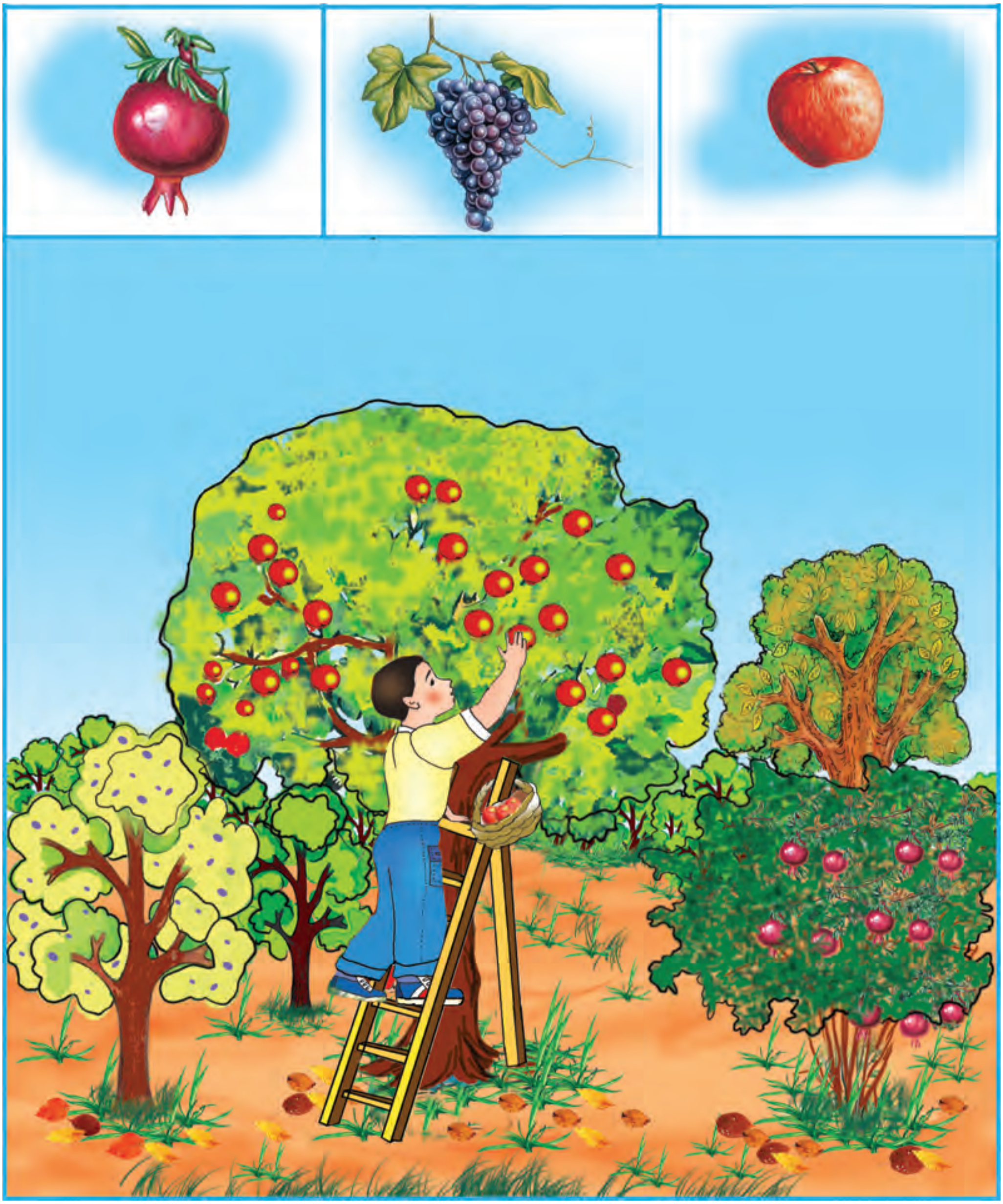

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МЕҲНАТИ ОДАМОН ДАР ТИРАМОҲ

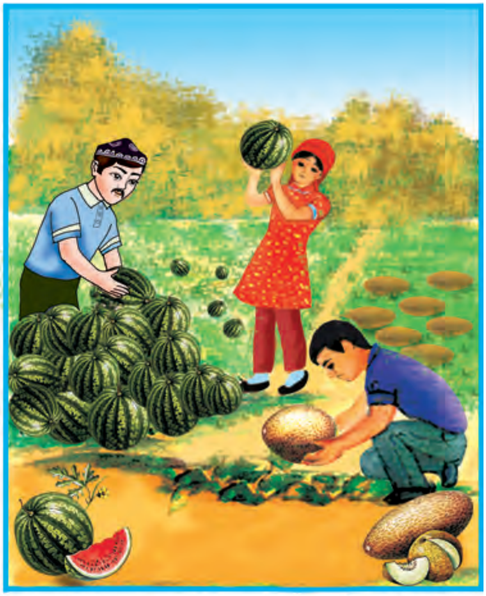

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ОЛАМИ НАБОТОТ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҚИСМҲОИ РАСТАНИҲО

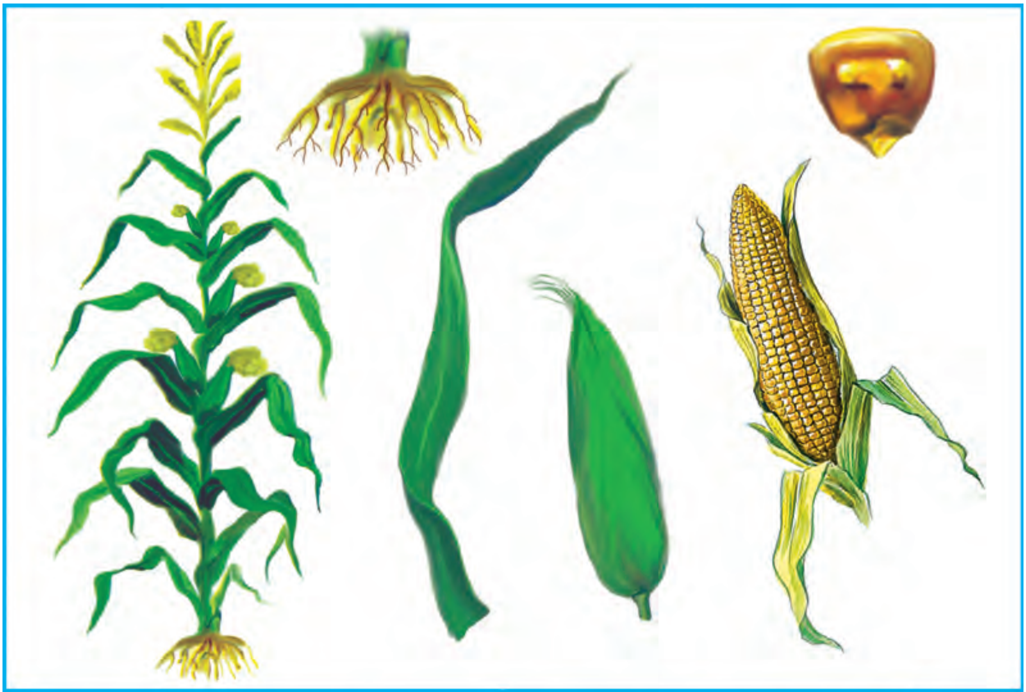

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ГУЛЗОР

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

РАСТАНИҲОИ ХОНАГӢ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҲАЙВОНОТ ВА ПАРРАНДАҲОИ ХОНАГӢ

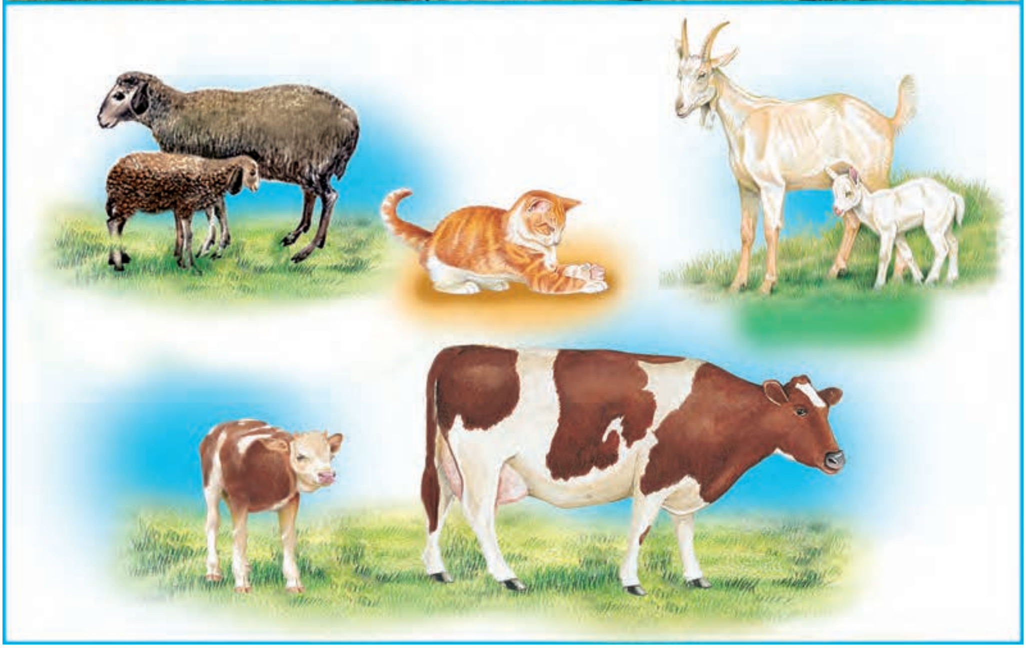

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

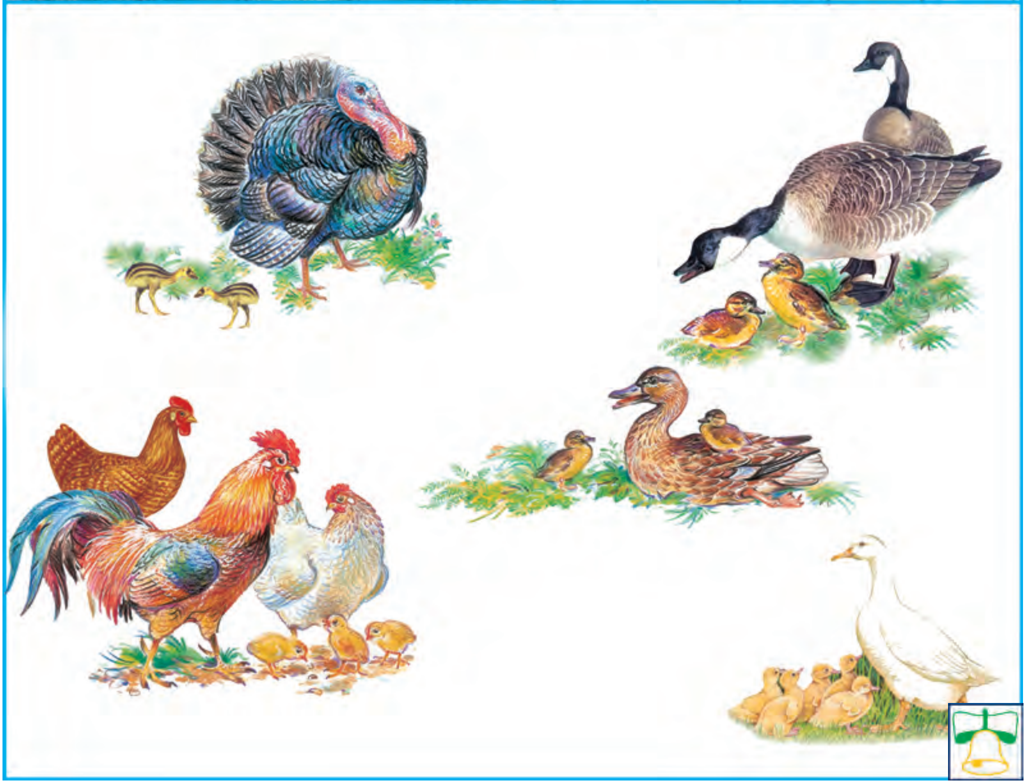

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҲАЙВОНОТИ ЁБОӢ

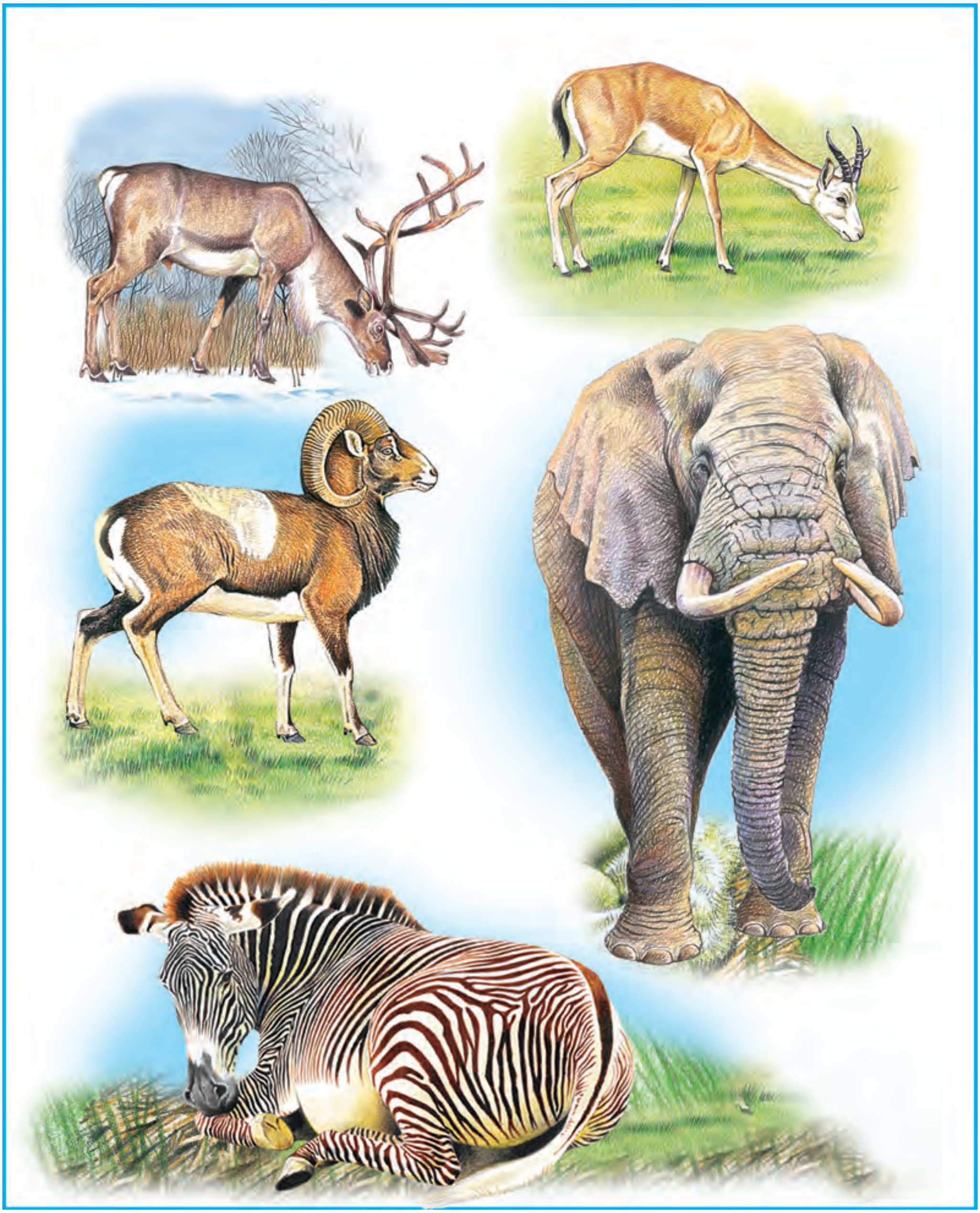

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ПАРРАНДАҲО

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҲАШАРОТ

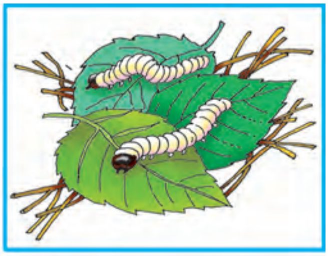

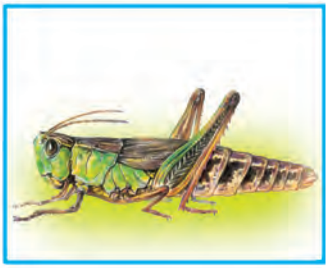

Ҳашарот дар боғҳо вомехӯранд.

Оруи асал, мӯрча, кирмаки пилла, гамбуск ҳашароти фоидаовар ба ҳисоб мераванд. Ба ҳашароти фоидаовар зарар нарасонидан даркор аст.

Гамбуски мартӣ, пашша, хомӯшак, малах — ҳашароти зарароваранд.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЗИМИСТОН

Зимистон омад. Ҳаво хунук шуда, барф борид. Дарахтон хоб рафтанд.

Дар зимистон рӯзҳо кӯтоҳ мешаванд. Ҳама либоси гарм мепӯшанд.

Рӯзи 31-уми декабр мо Соли навро пешвоз мегирем.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

СОЛИ НАВ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҶИҲОЗЕ, КИ МО ИСТИФОДА МЕБАРЕМ

Дар хонаи мо миз, курсӣ, диван, ҷевонҳои либос ва китоб ҳаст. Дар ҷевони либос сару либос овехта шудааст. Дар ҷевони китоб ҳар хел китобҳо меистанд. Ҷиҳозҳои хонаро эҳтиёт кардан лозим.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ДАР ОШХОНА

Дар ошхонаи мо ҳар хел зарфу табақҳо ҳаст. Дар дег ош мепазем. Дар чойник чой мечӯшонем. Барои пухтани хӯрок аз газ истифода мебарем. Мо аз газ эҳтиёткорона истифода бурданамон лозим аст.

Дар ошхона ман ба модарам ёрӣ медиҳам.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҶИҲОЗИ БАРҚӢ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

КОМПЮТЕР

Дар компютер навиштан, расм кашидан ва бозиҳои гуногунро иҷро кардан мумкин аст.

Бо ёрии компютер аз навигариҳо бохабар шудан мумкин аст. Ман низ дар компютер кор карданро меомӯзам.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Мо дар Ўзбекистон зиндагӣ мекунем

Ватани мо Ўзбекистон аст. Табиати он хеле зебо мебошад. Дар Ўзбекистон боғҳо, саҳроҳо ва марғзорҳо бисёранд. Дарёҳо серобанд. Дар ёнаҳои кўҳҳо ҷангалзорҳо ҳаст.

Дар Ўзбекистон даштҳо ҳам мавҷуд. Як қисми даштҳо аз худ шудаанд. Дар он ҷойҳо пахта, гандум кишт мешавад. Дар боғҳо меваҳои гуногун, дар саҳроҳо пахта, сабзавот, харбуза ва тарбузҳои ширин парвариш меёбанд. Дар марғзорҳо бузу гўсфанд, чорво мепарваранд. Мо аз табиати Ватан завқ мебарем.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ОБУ ҲАЁТ

Дар он ҷое, ки об ҳаст, ҳаёт низ ҳаст. Об набошад растанӣ, ҳайвонот ва одамон зиндагонӣ карда наметавонанд. Дар кишвари мо дарёҳо хеле бисёранд. Ҷӯй ва наҳрҳо обро аз дарё мегиранд.

Ғизои боғ ва даштҳо оби ҷӯй ва наҳрҳо мебошад. Оби ошомиданӣ ба воситаи қубурҳои обгузар меояд. Об — сарвати табиат. Онро сарфакорона истифода бурдан лозим.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Меваҳоро дар оби ҷӯшонидашуда шуста, истеъмол кунед

1. Чаро мева ва сабзавотҳоро шустан лозим аст?
2. Онҳоро чӣ гуна истеъмол мекунед?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БАҲОР

Баҳор омад. Рӯзҳо гарм шуданд. Дарахтон барг бароварданд. Баъзеашон гул карданд. Офтоб дурахшон аст. Фароштурукҳо парида омада, лона сохтанд.

Даштҳо сабз шуданд. Деҳқонон кори саҳроро оғоз намуданд.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Паррандаҳо — дӯстони мо

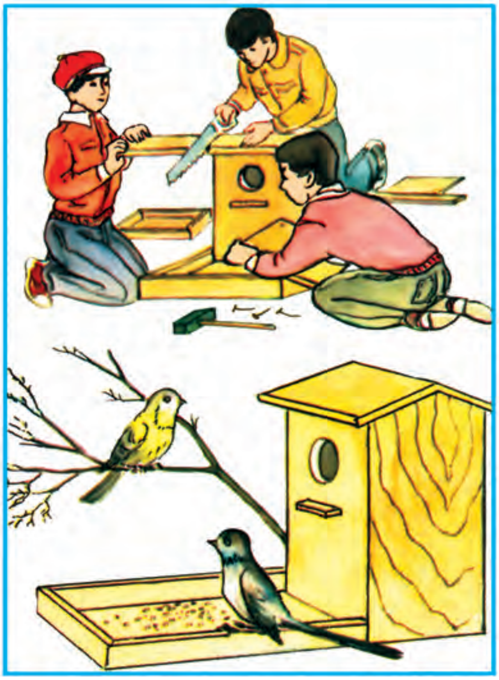

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МЕҲНАТИ ОДАМОН ДАР БАҲОРОН

Баҳорон дар дашт кор авҷ мегирад. Деҳқонон картошка, карам, бодиринг, помидор ва тарбузу харбуза мекоранд. Дар боғҳо ниҳоли дарахтон шинонида мешавад. Пахтакорон дар майдонҳои васеъ чигит кишт мекунанд.

Баҳорон хок нарм аст. Бо шарофати нури офтоб ва гармии он киштҳо ба нумӯъ (инкишоф) медароянд. Дар кӯчатшинонӣ ман ҳам ба калонсолон ёрӣ медиҳам.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

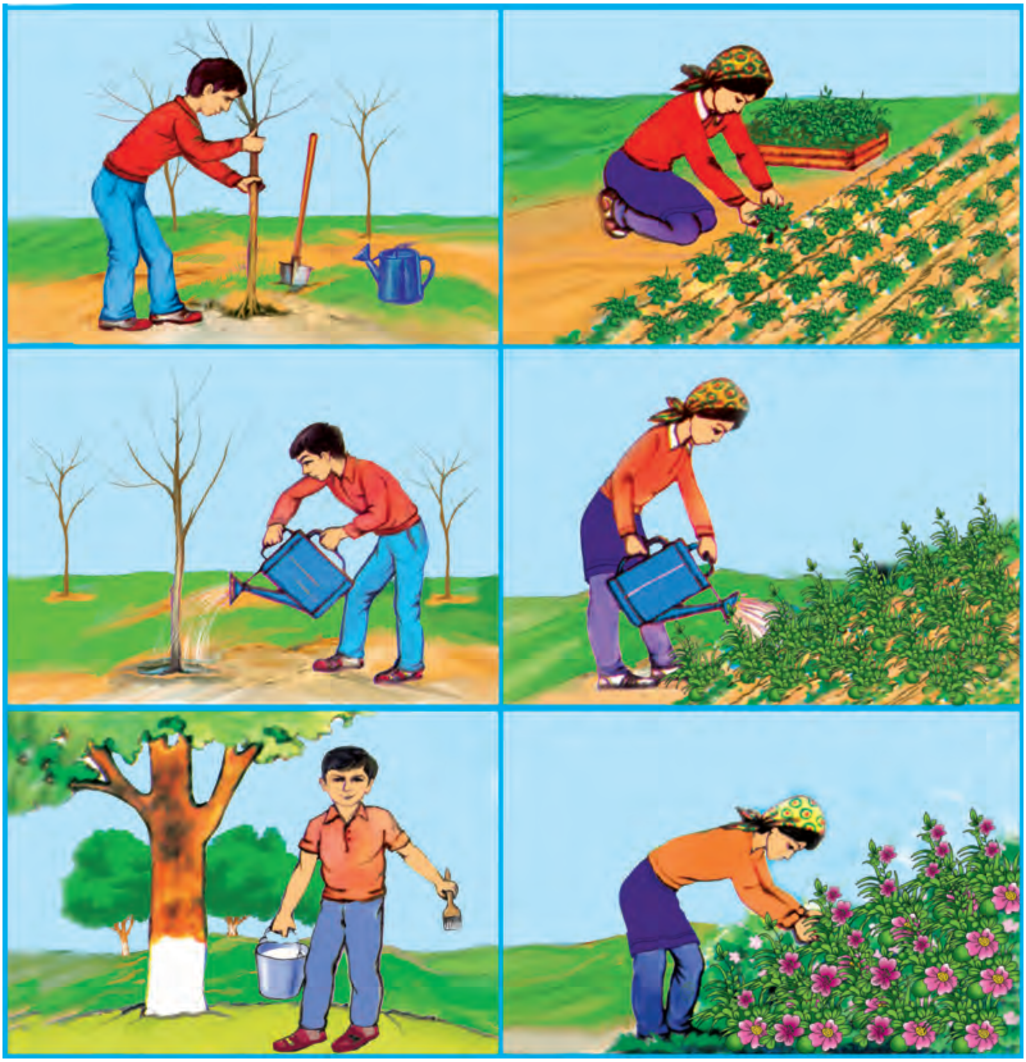

1. Шумоён дар баҳорон кадом корҳоро ба иҷро мерасонед?
2. Дар бораи меҳнати одамон дар баҳорон чӣ медонед?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҶАШНИ НАВРӮЗ

Наврӯз иди баҳор аст. 21-уми март шабу рӯз баробар мешавад. Аз ҳамин сабаб ин рӯзро баробаршавии баҳории шабу рӯз меноманд.

Аз қадим Соли навро аз ҳамин рӯз оғоз мекарданд. Дар мамлакати мо ҷашни Наврӯз хеле пуршукӯҳ гузаронида мешавад.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТАБИАТИ ДЕҲАИ МО

Деҳае, ки мо зиндагонӣ мекунем дар назди кӯҳ ҷойгир шудааст. Дар боғҳои он дарахтон гул кардаанд. Дар саҳро кишт нумӯъ кард. Марғзорҳо бо гилеми махмалин пӯшида шуданд. Дар чаманзорҳо бунафша, момочучук ва лолаарӯсакҳо гул карданд. Мо аз табиати деҳаи худ ҳаловат мебарем.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БОҒИ МО

Боғи мо калон ва зебо аст.

Дар боғи мо дарахтони зардолу, себ, шафтолу, нок, гелос ва анор месабзанд.

Анвар ва Лола кўчатҳои боғро нигоҳубин мекунанд. Ба бехи онҳо об рехта, хокашро нарм мекунанд.

Мо дар боғ бо дўстони худ сайр мекунем.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МО ВА ТАБИАТ

Расмро аз назар гузаронед. Инсон ба табиат чӣ гуна пайваст аст?

Аз рӯйи расм ҳикоя тартиб диҳед.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Гӯшаи зинда

Хорпуштак

Харгӯш

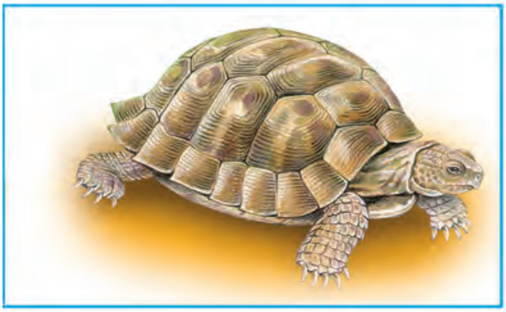

Сангпушт

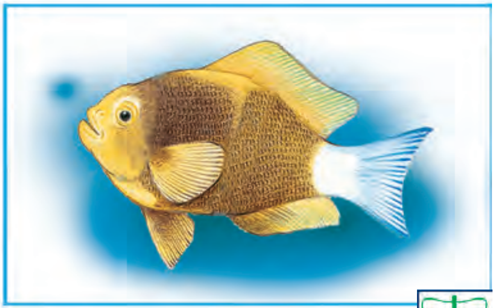

Моҳӣ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Доруxонаи сабз

Растаниҳои доругӣ аҳамияти калон доранд. Онҳо дар саҳроҳо, боғҳо, киштзорҳо, кӯҳсор ва бешазорҳо месабзанд.

Бобуна

Зуф (зуфтурум)

Тугмагул
(гули ҳамешабаҳор)

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Дар таркиби меваи дарахтон ва буттаҳо витаминҳо зиёданд.

Барг, гул ва меваи растаниҳои шифобахшро чун доругӣ истифода мебаранд.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

САЛОМ, ТОБИСТОН!

Июн, июл, август — моҳҳои тобистон. Дар кишвари мо тобистон хеле гарм аст. Дар полиз харбузаву тарбузҳо мепазанд. Деҳқонон ҳосили сабзавот ва гандумро ғунучин мекунанд. Мо ба падару модари худ дар ин кор ёрӣ мерасонем. Баъди меҳнати фоиданок бо табъи хуш истироҳат мекунем.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Мо дар таътили тобистона бо дӯстони худ бозӣ мекунем. Дар ҳавз ва анҳор оббозӣ мекунем.

Дар истироҳатгоҳҳои бачагона вақти худро хеле хуш мегузаронем. Ба сайру саёҳати табиат мебароем. Дар мусобиқаҳои спортӣ (варзишӣ) иштирок мекунем.

Китобҳои шавқовар мутолиа мекунем. Тобистон истироҳати мо хуш мегузарад.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МЕҲНАТИ ОДАМОН ДАР ТОБИСТОН

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Табиат, хаёл, эҷодиёт

Расмро аз назар гузаронед. Мусаввир ба кадом хатогӣ роҳ додааст?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ДОНИСТАН ХУБ АСТ!

Гази табиӣ, шабакаи барқ, оби қубурҳо меҳнати одамонро хеле сабук мекунанд. Аммо агар ба онҳо эҳтиёткорона муносибат накунед, ба ҳодисаҳои нохуш сабаб мешаванд.

Оташ дӯсти инсон аст. Он гармӣ ва равшанӣ медиҳад, меҳнати инсонро сабук менамояд. Лекин аз он эҳтиёткорона истифода бурдан лозим, дар акси ҳол он ба душман табдил ёфтанаш мумкин аст.

ДАР ХОТИР ДОРЕД!

Оташ бозича нест.

Сӯхтор ба нохушии калон меорад.

Бо оташ бозӣ накунед.

Агар сӯхтор рӯй диҳад зуд ба калонсолон хабар диҳед.

Баъд ба воситаи рақами 101-и телефон дастаи сӯхторнишониро огоҳ намоед.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МУНДАРИЧА

Ман ва муҳити зист....................................3
Мактаби мо...4
Маҳаллаи мо 6
Қоидаҳои роҳгардӣ дар кӯча.........................8
Тартиби рӯзи донишомӯз 10
Гигиенаи шахсӣ 12
Офтоб 14
Фаслҳои сол 15
Ҳаёти растаниҳо дар тирамоҳ 16
Меҳнати одамон дар тирамоҳ 17
Олами наботот 18
Қисмҳои растаниҳо 19
Гулзор 20
Растаниҳои хонагӣ 21
Ҳайвонот ва паррандаҳои хонагӣ 22
Ҳайвоноти ёбоӣ 24
Паррандаҳо 26
Ҳашарот 27
Зимистон 28
Соли нав...29
Ҷиҳозе, ки мо истифода мебарем................30

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Дар ошхона..31
Ҷиҳози баркӣ..32
Компютер..33
Мо дар Ўзбекистон зиндагӣ мекунем............34
Обу ҳаёт..36
Меваҳоро дар оби ҷўшонидашуда
шуста, истеъмол кунед..................................37
Баҳор 38
Паррандаҳо дўстони мо.................................39
Меҳнати одамон дар баҳорон 40
Ҷашни Наврўз 42
Табиати деҳаи мо...43
Боғи мо 44
Мо ва табиат...45
Гўшаи зинда..47
Салом, тобистон! 49
Меҳнати одамон дар тобистон......................51
Табиат, хаёл, эҷодиёт.....................................52
Донистан хуб аст!...53
Дар хотир доред!...53

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

AIDA GAYKOVNA GRIGORYANS

ATROFIMIZDAGI OLAM

Umumiy o‘rta ta’lim maktablarining
1-sinfi uchun darslik

(Tojik tilida)

12-nashri

Cho‘lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi – 2015

Тарҷумон **Зебунисо Тоҳириён**

Муҳаррир **Абдуллоҳ Тоҳириён**
Муҳаррири бадеӣ **Сардор Курбанов**
Муҳаррири техникӣ **Елена Толочко**
Муҳаррири хурд **Гулбайра Ералиева**

Литзензияи нашриёт AI № 163. 09.11.2009. Ба чопаш 15 июни соли 2015 дода шуд. Андозаи 70x90 $^1/_{16}$. Гарнитураи Pragmatic TAD. Кегли 18. Бо усули офсетӣ тарҳрезӣ шудааст. Ҷузъи чопии шартӣ 4,09. Ҷузъи нашрию ҳисобӣ 4,07. Шартномаи № 25–2015. Адади нашр 4589 нусха. Супориши № 15–430.

Хонаи эҷодии табъу нашри ба номи Чӯлпон. 100129, Тошканд, кӯчаи Навоӣ, 30.
Телефон: (371) 244-10-45. Факс (371) 244-58-55.

Агентии матбуот ва ахбороти Ӯзбекистон. Хонаи эҷодии табъу нашри «O‘zbekiston», 100129, Тошканд, кӯчаи Навоӣ, 30

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE